

Міністерство освіти і науки України
Національний центр «Мала академія наук України»
II етап Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
2025/2026 навчальний рік

10 клас

Українська мова

I. Лінгвістична робітня (21 бал).

1. Поясніть відмінність між наведеними паронімами (2 бали).

Зрівняти – порівняти

2. Доберіть українські відповідники до іншомовних слів (5 балів).

Аномалія

Візит

Біографія

Резерв

Фіктивний

3. Доберіть 4 фразеологізми до лексеми “мати досвід” (4 бали).

4. Запишіть речення, виправляючи помилки (10 балів).

Природний відбір – процес, із-за якого сприятливі природні характеристики стають більш загальнішими в наступних популяціях.

Молодий Микола Костомаров особливо прихильно відносився до поглядів літераторів-романтиків, оспівуючих у своїх творах героїчне минуле українського народу.

Народився Богдан Хмельницький близько тисячу п'ятисот дев'яносто п'ятого року в Чигирині.

Протистояння Ігора з уличами завершилося тим, що вони залишили Нижнє Подніпров'я і відійшли в межиріччя Дністра й Південного Буга.

1655 р. шведський король Карл X Густав на чолі з п'ятидесятитисячною армією захопив більшу половину території Польщі разом із Варшавою.

II. Мовознавчий бліц. Тести (5 балів).

Виберіть один правильний варіант (за кожен правильну відповідь – 1 бал).

1. У якому рядку вжито неправильну прийменникову конструкцію:

а) незважаючи на погоду, за ініціативою, з математики, витяг з протоколу;

б) клуби за інтересами, на вшанування, за п'ять кроків, о сьомій годині;

в) зайти до кімнати, на замовлення, не під силу, за моїм дорученням;

г) згідно наказу, на ваш запит, через хворобу, по формі, включити у список;

д) у відповідь, на його користь, на виплату, прийти у справі, зі щирою повагою.

2. У якому рядку речення побудовано неправильно:

- а) Вивчивши маршрути Карпат, ми влітку поїдемо туди відпочивати.*
- б) Читаючи книжки, ми розвиваємо фантазію та вчимося образно мислити.*
- в) Піднімаючись над обрієм, сонце дарує нові й нові кольорові щедроті.*
- г) Подорожуючи Україною, відвідайте замок Любарта.*
- д) Переглянувши фільм “Поводир”, нас вразила трагічна доля хлопчика Пітера.*

3. У якому рядку всі словосполучення стилістично правильні:

- а) колишній студент, значні зміни, краєвид із вікна, для годиться;*
- б) діюче законодавство, міроприємство, багаточисленні вкладники, літом;*
- в) мова йдеться, підписка на газети, дійсно правильно, мій адрес – м. Чернівці;*
- г) любий із студентів, підготувати тези, ухвалити рішення, на слідуючий день;*
- д) приймати участь, текучість кадрів, восени, включити до списку.*

4. У якому рядку всі дієприкметники утворено правильно:

- а) розвинений, оспівуючий, прогнозований, зажурений;*
- б) списаний, промокий, змарнілий, усміхнений;*
- в) зрозумілий, лежачий, написаний, опалий;*
- г) мотивований, позеленілий, скачучий, навчаючийся;*
- д) нездоланий, скошений, ізольований, почорнівший.*

5. У якому рядку форму кличного відмінка в усіх словах утворено правильно:

- а) адвокате, дорогий другу, шановний колего, Семене Йосиповичу, Миколо Миколайовичу;*
- б) голово зборів, пане директоре, шановний президенте компанії, високоповажний пане судде;*
- в) шановний пане доктор, професору, друже Василь, пані Оксана, добродій Яремчику;*
- г) товарише, побратиме Степане, панно Валентине, Іване Олександрович, Юрко;*
- д) Сергійко, Анатоліє, Ігорю, Олександро, дідуся.*

III. Синтаксичний ринг (12 балів).

Виконайте повний синтаксичний розбір речення (підкресліть члени речення, побудуйте структурну схему, дайте загальну характеристику всій конструкції і компонентам як простим реченням), надпишіть частини мови.

Рожі – оксамитові квіти твого дитинства, твоєї юності, твоєї дозрілості, вони протягом усеньких твоїх років стоять на моріжку твоєї долі, дивляться тобі всередину пристрасними своїми очима; їхнє ворсисте листя пахне сухою курявою, і так добре від тих скупих ароматів, наче вони тобі обіцяють безсмертя, безперервність життя (за Є. Гуцалом).

IV. Критичний вимір (12 балів).

За різними дослідженнями, від шістдесяти до вісімдесяти відсотків людей читають лише заголовки новин, не переходячи до тексту. Чому так відбувається? Заголовки емоційні, обіцяють сенсацію, спрямовують увагу на те, що вигідно, тобто створюють ілюзію та маніпулюють. Прочитайте новину.

Учора, 12 листопада 2025 року відбулася важлива подія для Васильківської громади – відкриття нової сучасної школи. Заклад освіти розрахований на 350 учнів і стане осередком знань для місцевих дітей. Нову школу очолила Іванченко Віра Петрівна. На церемонії відкриття були присутні представники влади, батьки та майбутні учні, які з нетерпінням чекають початку занять у нових стінах.

Сформулюйте до цієї новини три різні медійні заголовки маніпулятивного змісту, поясніть усі використані мовні засоби (лексичні, синтаксичні тощо), через які стала можливою маніпуляція.

Українська література

V. Творче завдання. Напишіть твір на запропоновану тему (обсяг: 2,5–3 сторінки) (24 бали).

“Чи пророцькі слова перейшли в кров і душу дитині?”: роль Івана Франка у становленні української нації.

VI. Теоретичне завдання (8 балів).

Із погляду теоретика літератури окресліть найвиразніші ознаки натуралізму як літературного напрямку. Вкажіть, у творчості яких українських письменників помітні ознаки натуралістичного стилю.

VII. Назвіть твір та його автора, послуговуючись художніми деталями (6 балів).

1. Роздоріжжя, найсвятіша любов, палка пісня, Чорне море.
2. Департамент Герольдії, отець Ксенофонт, придане, гітара.
3. Книга Божої волі, виття шакалів, печать духу, лінивці номади.
4. Многоловий звір, десять чорних кімнат, бричка, шовк колосистої хвилі.
5. Стара пані, французька мова, полковий лікар, Дубці.
6. Гетьман, хутір, наречена, кармазинники.

VIII. Літературознавча робітня. Виконайте системний аналіз художнього твору (проаналізуйте основні мотиви поезії, ключові художні образи й основні засоби художнього вираження, визначте вид лірики та особливості віршування) (12 балів).

Єдина воля володіє світом,
Веде в майбутнє нас єдиний шлях,
Ми умремо з єдиним заповітом
В непереможних і міцних серцях.

Врятує вроду і себе людина,
Життя зросте над попелом руїн, –
Велика мрія, мудра і єдина,
Недаром дзвонить у всесвітній дзвін.

Віки летять, а в незорім морі
Єдине сонце для землі горить,
І всі колись з'єднаються в просторі –
Людина, звір, і квітка, і блакить.

Павло Филипович

Усього: 100 балів